

Аннотация

Кицен Н. В. Система общих условий апелляционного производства. – Статья.

Статья посвящена рассмотрению вопросов, связанных со структурированием системы общих условий апелляционного производства, с учетом положений нового Уголовного процессуального кодекса Украины.

Ключевые слова: апелляционное производство, общие условия апелляционного производства, предмет апелляционной проверки, недопустимость «поворота к худшему».

Summary

Kitsen N. V. System of general conditions for appeal proceedings. – Article.

This article covers questions review related to structuration of the general system of conditions for appeal proceedings, in view of regulations of the new Code of criminal proceedings of Ukraine.

Key words: appeal proceedings, general conditions for appeal proceedings, object of appeal inspection, inadmissibility of «change for the worse».

УДК 347.725(033)

Н. І. Костова

ФУНКЦІЇ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Постановка проблеми. Формування статутного капіталу є важливою умовою створення й функціонування господарського товариства. В умовах сьогоднішнього дня для окремих господарських товариств скасовано законодавчі вимоги щодо мінімального розміру статутного капіталу та необхідності його формування до державної реєстрації юридичної особи. Однак для акціонерних товариств формування статутного капіталу є обов'язковою умовою, без дотримання якої товариство не може бути зареєстроване. У зв'язку із цим дослідження законодавчих вимог до статутного капіталу акціонерних товариств, визначення функцій статутного капіталу мають важливе не лише теоретичне, а й практичне значення.

Стан дослідження. Проблемні питання визначення функцій статутного капіталу господарського товариства, в тому числі й акціонерного товариства, були предметом наукових досліджень різних науковців, зокрема таких, як С.В. Глібко, М.Г. Іонцев, Т.В. Кашаніна, Ю.О. Тарасенко, В.М. Кравчук, О.Р. Кібенко, О.М. Кірсанов.

Однак єдиного підходу до визначення поняття статутного капіталу, його функцій у наукових дослідженнях не сформульовано. Разом із тим визначення функцій статутного капіталу має важливе значення, оскільки дозволяє обґрунтувати необхідність встановлення вимог до його мінімального розміру, визначити порядок та умови формування статутного капіталу тощо.

Метою дослідження є визначення функцій статутного капіталу акціонерного товариства, обґрунтування доцільності зміни порядку формування статутного капіталу, передбаченого Законом України «Про акціонерні товариства».

Статутний капітал акціонерного товариства – це не реальне майно, а абстрактна величина, яка незмінно фіксується у статуті, в цьому розумінні – уявна величина. Величина статутного капіталу, вказана у статуті, залишається незмінною під час всіх змін у складі, формі й ціні майна, дійсного капіталу. Однак він не є недотор-

каним фондом коштів, який забороняється використовувати для поточних потреб товариства [1].

Специфічною ознакою статутного капіталу є його поділ на частки певного розміру, права на які засвідчуються цінними паперами – акціями, що мають номінальну вартість.

Дещо інакше визначається поняття статутного капіталу в американському законодавстві. Це пов'язано з існуванням акцій без номінальної вартості, які надають можливість передавати до статутного капіталу не всю, а лише частину коштів, сплачених за них. Таким чином, статутний капітал являє собою сукупну вартість відшкодування отриманого за такі акції, за винятком тієї частини, що розміщується на спеціальному рахунку, що отримало назву оплаченого надлишку.

Сучасні закони визнають, що цей рахунок виконує корисну функцію, однак адекватність статутного капіталу є завданням першочергової важливості. Саме тому розподілення оплаченого надлишку може здійснюватися лише для специфічних цілей (наприклад, щодо акцій із переважними правами на отримання дивідендів) та повинне обов'язково супроводжуватися гласністю [2].

Розмір статутного капіталу дозволяє оцінити обсяг ризику учасників та кожного з них, зокрема, розподіл голосів між ними і вплив на діяльність товариства.

Статутний капітал товариства визначає мінімальний розмір майна у товариства, який гарантує інтереси його кредиторів. Як зазначає Ю.В. Хорт, у чинному законодавстві України пріоритет надається закріпленню функції гарантії інтересів кредиторів, що на сьогодні не є виправданим. Щодо таких функцій статутного капіталу, як інвестиційна та гарантування інтересів акціонерів, вони не набули належного правового закріплення. А це, у свою чергу, негативно позначається на забезпеченості інтересів акціонерів та самого товариства [3].

Незважаючи на те, що в інших видів господарських товариств відсутні обмеження щодо визначення розміру статутного капіталу, для акціонерного товариства, враховуючи особливості його створення й діяльності, встановлення мінімального розміру має важливе практичне значення. Водночас забезпечення гарантійних функцій, які покладаються на статут, повинне узгоджуватися з інтересами засновників товариства. Вважається, що обраний підхід до визначення мінімального розміру статутного капіталу, залежно від кількості мінімальних заробітних плат, не є вдалим. Дотримання вимоги щодо мінімального розміру статутного капіталу є обов'язковою умовою діяльності товариства. Невідповідність розміру статутного капіталу встановленим у законодавстві вимогам може стати підставою для примусової ліквідації акціонерного товариства.

Однак слід враховувати, що мінімальна заробітна плата не є постійною, а її розмір може змінюватись декілька разів на рік. У зв'язку із цим товариство повинне постійно відстежувати розмір мінімальної заробітної плати та відповідність розміру статуту встановленим вимогам. У зв'язку із чим вважається доцільним мінімальний розмір статутного капіталу визначити у фіксованій сумі.

Враховуючи, що для приватних акціонерних товариств встановлено обмеження кількості засновників (акціонерів), слід встановити різні мінімальні розміри статутного капіталу для приватних та публічних товариств.

Як вже зазначалось, за законодавством зарубіжних країн передбачається часткова оплата акцій на момент реєстрації акціонерних товариств. Збережено порядок часткової оплати акцій й у проекті Закону РФ про внесення змін до Книги І ЦК РФ.

Так, відповідно до проекту передбачається, що до державної реєстрації товариства засновники повинні внести не менше статутного капіталу господарського товариства. Інша частина статутного капіталу підлягає внесенню його учасниками протягом першого року діяльності товариства.

Мінімальний розмір статутного капіталу є диференційованим і залежить від виду товариства. Так, для акціонерних товариств мінімальний статутний капітал не може бути меншим ніж п'ять мільйонів рублів, а для акціонерних товариств, які використовують публічну підписку на акції, має визначатись спеціальними законами.

Акціонери, які не повністю оплатили акції, несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства в межах неоплаченої частини вартості належних їм акцій.

Відповідно до ст. 9 Другої Директиви 77/91/ЄСР від 13 грудня 1976 р. про координацію гарантій, які вимагаються в державах-членах від господарських товариств, у значенні абз. 2 Договору для захисту інтересів їх учасників та третіх осіб із метою зробити ці гарантії еквівалентними щодо заснування акціонерних товариств, а також підтримання та зміни їх капіталу, акції, які випущені в якості еквіваленту вкладів, повинні бути оплачені на момент заснування товариства або на момент отримання ним дозволу почати свою діяльність у пропорції не нижче 25% номінальної вартості або (за відсутності номінальної вартості) їх облікової вартості [4].

На необхідності часткової оплати акцій товариства під час його створення наголошує й О.Р. Кібенко, яка зазначає про необхідність зменшення частки, що повинна бути оплачена до моменту державної реєстрації акціонерного товариства, до 25%.

Слід звернути увагу, що дана пропозиція зі вдосконалення правового режиму статутного капіталу була висловлена О.Р. Кібенко ще під час дії Закону України «Про господарські товариства», відповідно до якого на момент реєстрації товариства статутний капітал мав бути сформований на 50%. Це ще раз підкреслює проблемність питання покладання на засновників товариства обов'язків формування статутного капіталу до реєстрації товариства.

Сутність статутного капіталу акціонерного товариства, як і будь-якого іншого явища правової реальності, знаходить своє відображення в його функціях.

Питання функцій статутного капіталу є одним із найбільш дискусійних та недостатньо мірою розкритих. В юридичній доктрині вони можуть класифікуватися.

В.В. Долинська виділяє такі функції статутного капіталу:

– матеріально-забезпечувальну – внесене в рахунок оплати вкладу майна складає матеріальну базу для діяльності господарського товариства та його подальшої діяльності;

– гарантійну – господарське товариство несе відповідальність перед кредиторами в межах належного йому майна, а воно не може бути меншим, ніж статутний капітал;

– розподільчу – через статутний капітал визначається доля участі кожного інвестора – учасника в господарському товаристві та його прибутки [5].

На сучасному етапі розвитку корпоративного права переважна більшість правників виділяють три функції статутного капіталу акціонерного товариства: стартову (функція джерела коштів для підприємницької діяльності), гарантійну та функцію визначення частки участі кожного акціонера в товаристві (функція визначення обсягу корпоративних прав акціонера, регулятивна).

Стартова функція полягає в тому, що внесене до статутного капіталу майно складає матеріальну базу для ведення учасниками товариства власної підприємницької діяльності одразу після його створення. Однак В.М. Кравчук вважає її видом економічної функції [6], а О.М. Кірсанов – суверенітетною [7].

Більш вдало, на нашу думку, визначати цю функцію як інвестиційну, зважаючи на те, що у світі статутний капітал все частіше постає як основне джерело інвестицій для акціонерного товариства.

Вона має місце як під час створення останнього, так і його подальшого функціонування. У першому випадку вона реалізується під час проведення первинної емісії акцій через розширення кола цінностей, які можуть виступати вкладками до статутного капіталу. Таким чином, фактично створюються більш сприятливі умови для створення інноваційних високотехнологічних компаній.

У другому випадку вона реалізується такими шляхами: 1) спрощення і скорочення самої процедури збільшення статутного капіталу під час здійснення додаткової емісії акцій, обмеження переважних прав акціонерів. Це надає можливість більш швидко отримувати кошти, необхідні для розвитку товариства, та спрощує порядок залучення конкретного стратегічного інвестора; 2) викуп власних акцій акціонерного товариства з метою їх наступного перепродажу; 3) надання фінансової допомоги на придбання акцій товариства.

Норми чинного законодавства України, спрямовані на виконання статутним капіталом інвестиційної функції, зводяться переважно до вимоги обов'язкового його формування в мінімально встановленому законодавством розмірі як умови реєстрації товариства.

Найбільш дискусійною функцією статутного капіталу акціонерного товариства є гарантійна. Ідея про те, що статутний капітал повинен гарантувати інтереси кредиторів, які вступають у правовідносини з товариством, почали розвиватися ще в ХІХ ст., а сьогодні отримали своє закріплення в чинному законодавстві України.

Більшість вітчизняних учених із корпоративного права розглядають статутний капітал саме з позиції гарантії захисту інтересів кредиторів (В.А. Белов, Ю.О. Тарасенко, І.В. Спасибо-Фатєєва, О.С. Янкова) [8]. Гарантійна функція статутного капіталу виявляється в тому, що акціонерне товариство повинне мати реальне майно, яке утворюється в результаті його господарської діяльності і в подальшому становить собою чисті активи.

Це майно товариства, яке відповідає статутному капіталу, буде використане ліквідатором переважно для задоволення претензій кредиторів, і лише після повної сплати боргів акціонерного товариства залишковий капітал буде розподілено між учасниками.

В українському законодавстві містяться й інші норми, спрямовані на підтримання статутного капіталу: а) неправомірність зменшення статутного капіталу

товариства, якщо в результаті цього його розмір стане меншим, ніж передбачено законодавством. У такому випадку воно підлягає ліквідації; б) обов'язок товариства повідомити кредиторів про зменшення статутного капіталу, які мають право вимагати дострокового припинення своїх зобов'язань і відшкодування збитків; в) обмеження, що встановлюються на виплату дивідендів.

У літературі також виділяється облікова функція, яка застосовується для зручності ведення бухгалтерського обліку активів, пасивів, щоб відокремити прибутки від збитків товариства. Оскільки статутний капітал відображається в бухгалтерській звітності як стаття пасивів, таким чином, по суті, обмежується виплата акціонерами дивідендів із нього [9]. При цьому облікова функція спрямована більшою мірою на захист інтересів акціонерів, а не кредиторів.

Отже, слід виділяти не просто гарантійну функцію, а окремо функцію гарантування інтересів кредиторів і функцію гарантування інтересів акціонерів.

Статутний капітал також використовується як інструмент для визначення частки кожного учасника. Увесь статутний капітал розподіляється на акції, кожна з яких має однакову номінальну вартість. Під участю в акціонерному товаристві розуміється діяльність акціонерів, спрямована на реалізацію передбачених законом і статутом прав та обов'язків, заснованих на членстві в ньому.

Право участі – це передбачена законом і статутом можливість бути акціонером та здійснювати на цій підставі відповідні права й виконувати обов'язки. Акція як частка участі в акціонерному товаристві – це відповідний їй вид обсяг прав та обов'язків акціонерів.

О.А. Воловик пропонує визначати частку учасника у статутному капіталі як обсяг корпоративних прав в ідеальному вираженні відповідно до номіналу вартості його внеску, коли за абсолютну величину корпоративних прав, пропорційну номінальному розміру статутного капіталу, береться одиниця або 100% [10].

Розмір частки учасника у статутному капіталі відображає наступне: 1) ступінь впливу акціонера на управління товариством; 2) розмір одержуваних ним дивідендів; 3) частку в майні товариства, що виділяється під час поділу майна між учасниками під час ліквідації акціонерного товариства.

Також можна класифікувати функції статутного капіталу акціонерного товариства на основні й похідні, де основними є інвестиційна функція, функція захисту інтересів кредиторів, функція захисту інтересів акціонерів, а похідними – функція визначення часток та облікова функція.

Висновки. Із прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства» запроваджено нові правила створення акціонерних товариств. Переважна більшість норм Закону спрямована на забезпечення прав та інтересів як засновників товариства, так і самого товариства.

Водночас окремі норми Закону України «Про акціонерні товариства», які стосуються процедури функціонування статутного капіталу акціонерних товариств, потребують доповнень та змін.

У чинному законодавстві України пріоритет надається закріпленню функції гарантії інтересів кредиторів, що на сьогодні не є виправданим. Іноді вчені-юристи порівнюють гарантійну функцію статутного капіталу з функцією правил адекватності капіталу в

банках та інших фінансових установах і пропонують поширити обмеження, які існують щодо них під час формування статутного капіталу, на звичайні акціонерні товариства.

Щодо таких функцій статутного капіталу, як інвестиційна та гарантування інтересів акціонерів, то вони не набули належного правового закріплення. Що, у свою чергу, негативно позначається на ступені забезпеченості інтересів акціонерів та самого акціонерного товариства.

Література

1. Задохайло Д.В. Корпоративне управління : навч. посібник / Д.В. Задохайло, О.Р. Кібенко, Г.В. Назарова. – Х. : Еспада, 2003. – С. 90.
2. Hills G. Model Corporation Act / George S. Hills // Harvard Law Review. – 1935. – Vol. 48. – Issue 8. – P. 1335-1337.
3. Хорт Ю.В. Функції статутного капіталу за законодавством України / Ю.В. Хорт // Держава і право. – Вип. 46. – С. 326–332.
4. Second Council Directive 77/91/EEC of 13 December 1976 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, in respect of the formation of public limited liability companies and the maintenance and alteration of their capital, with a view to making such safeguards equivalent [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu>.
5. Долинская В.В. Унификация правового регулирования имущественных отношений в гражданском и корпоративном законодательстве / В.В. Долинская // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право». – 2010. – № 929. – С. 32–36.
6. Кравчук В.М. Корпоративне право : наук.-практ. коментар законодавства і юрид. практи. / В.М. Кравчук. – К. : Істина, 2005. – С. 504.
7. Кирсанов А.Н. Порядок формирования и изменения уставного капитала по российскому и английскому праву : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03/ А.Н. Кирсанов. – М., 2006. – С. 68.
8. Белов В.А. Хозяйственные общества / В.А. Белов, Е.В. Пестерева. – М. : ЮрИнфор, 2002. – С. 333; Тарасенко Ю.А. Уставной капитал акционерного общества. Анализ арбитражной практики / Ю.А. Тарасенко. – М. : Юркнига, 2005. – С. 82; Спасибо-Фатева И.В. Акционерные общества: корпоративные правоотношения. – Х. : Право, 1998. – С. 234; Янкова О.С. Правове регулювання статутного фонду комерційних організацій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / О.С. Янкова. – Донецьк, 2000. – С. 20.
9. Кібенко О.Р. Концепція розвитку корпоративного законодавства України / О.Р. Кібенко // Юридичний Радник. – 2007. – № 5 (19). – С. 6–14.
10. Воловик О.А. Господарсько-правове забезпечення корпоративних інтересів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / О.А. Воловик. – Донецьк, 2005. – С. 10.

Анотація

Костова Н. І. Функції статутного капіталу акціонерних товариств. – Стаття.

Статтю присвячено дослідженню функцій статутного капіталу акціонерних товариств за законодавством України. Наведено класифікації функцій статутного капіталу, а також законодавчі вимоги до статутного капіталу акціонерних товариств.

Ключові слова: статутний капітал, функції статутного капіталу, мінімальний розмір статутного капіталу, акціонерні товариства, основні й похідні функції статутного капіталу акціонерного товариства.

Аннотация

Костова Н. И. Функции уставного капитала акционерных обществ. – Статья.

Статья посвящена исследованию функций уставного капитала акционерных обществ по законодательству Украины. Приведены классификации функций уставного капитала, а также законодательные требования к уставному капиталу акционерных обществ.

Ключевые слова: уставный капитал, функции уставного капитала, минимальный размер уставно-

го капітала, акціонерні общества, основні і производні функції уставного капітала акціонерного общества.

Summary

Kostova N. I. The functions of the authorized capital of the Company. – Article.

The article deals with the functions of the authorized capital of the Company under the laws of Ukraine. A classification of the functions of the authorized capital and the legal requirements for the company's authorized capital.

Key words: share capital, features the authorized capital, the minimum authorized capital stock companies, and major derivatives of the share capital of the company.

УДК 347.788.5

О. О. Кулініч

ОКРЕМІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО ПРАВОМІРНОСТІ ПУБЛІЧНОГО ПОШИРЕННЯ ФОТОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ ІЗ ЗОБРАЖЕННЯМ «ПУБЛІЧНИХ» ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Постановка проблеми. «Публічні» фізичні особи – відомі особи у політиці, спорті, шоу-бізнесі та інших сферах суспільного життя, вони завжди представляють підвищений інтерес для суспільства не лише у сфері їх професійної діяльності, але й щодо обставин їх приватного життя. Засоби масової інформації містять численні публікації, що стосуються «зіркових» осіб. При цьому в більшості випадків для більш яскравого сюжету інформація супроводжується відповідними фотографічними знімками, які фіксують певні моменти з життя таких осіб. Не завжди таке фотографування й публічне поширення фотографічних творів відбувається правомірно, проте, на жаль, у гонитві за сенсаційними повідомленнями більшість журналістів і фотокореспондентів навіть не замислюються про правові засади регламентації права на недоторканність особистого життя публічних осіб (в тому числі й права на власне зображення). Викладене свідчить про актуальність дослідження умов фотографування й публічного поширення фотографічних творів із зображенням «публічних» фізичних осіб та порівняння цього режиму з пересічними фізичними особами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Більшість досліджень правовідносин, пов'язаних зі створенням та публічним поширенням фотографічних творів, досліджувалася в аспекті визнання авторських прав, захисту особистих немайнових прав фізичної особи, яка зображена на фотографічних творах, окремих питань щодо визначення фотографічного твору як об'єкта авторського права та умов надання йому правової охорони. Серед таких слід відзначити праці І. Абдуліної, Г. Дорожко, Ж. Зварич, В. Колосова, О. Луткової, С. Мазуренко, Л. Максимової, В. Мельникова, О. Моргунової, К. Омельчука, П. Погуляева, Т. Романченко, С. Сліпченко, О. Семенової, Л. Тимофійенко, О. Штефан. Проте більшість цивілістів оминають своєю увагою питання щодо здійснення публічними фізичними особами захисту права на власне зображення.

Метою даного дослідження є визначення категорій «публічних» осіб, розмежування випадків поширення фотографічних творів із зображенням «публічних»